

У. І. Хельберг,
аспірантка кафедри політології
Національного університету «Києво-Могилянська академія»

НОРМАТИВНИЙ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ ПРОЯВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ЗАГРОЗИ

Європейська стратегія безпеки називає основні загрози, серед яких однією із найактуальніших є загроза міжнародного тероризму. Водночас, з метою захисту від тероризму відбувається категоризація безпечних і небезпечних людей та занесення останніх до «чорних списків» терористів або підозрілих на основі певних етнічних, політичних, релігійних ознак. Це викликає сумнів щодо збереження принципів демократії при реалізації стратегії безпеки і вимагає дослідження співвідношення її нормативного та інструментального проявів.

Ключові слова: європейська стратегія безпеки, тероризм.

У. И. Хельберг
**НОРМАТИВНОЕ И ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЕ
ПРОЯВЛЕНИЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ СТРАТЕГИИ
БЕЗОПАСНОСТИ В КОНТЕКСТЕ
ТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ УГРОЗЫ**

Европейская стратегия безопасности называет основные угрозы, среди которых одной из наиболее актуальных является угроза международного терроризма. Вместе с тем, в целях защиты от терроризма происходит категоризация безопасных и опасных людей и внесение последних в «черные списки» террористов или подозрительных на основе определенных этнических, политических, религиозных признаков. Это вызывает сомнение в сохранении принципов демократии при реализации стратегии безопасности и требует исследования соотношения ее нормативного и инструментального проявлений.

Ключевые слова: европейская стратегия безопасности, терроризм.

U. I. Hellberg

**NORMATIVE AND INSTRUMENTAL FORMS OF THE
EUROPEAN SECURITY STRATEGY IN THE CONTEXT
OF TERRORIST THREAT**

The European Security Strategy calls the main threats, including terrorism as one of the most urgent among them. However, with a goal of protecting against terrorism, labelling safe and dangerous people and including the latter to the «black lists» of terrorists or suspicious, based on specific ethnic, political, religious features, is taking place. This raises doubts concerning the safeguarding of democratic principles in the implementation of the security strategy and calls for research of its normative and instrumental forms.

Key words: European security strategy, terrorism.

Постановка проблеми. Сучасна європейська стратегія безпеки створює широку систему різноманітних технологій нагляду, як-от: камери відеоспостереження та супутники для виявлення підозрілої чи ворожої поведінки, біометрія для ідентифікації індивіда, комп'ютерні програми, здатні здійснювати моніторинг електронної комунікації. Одним із призначень цієї системи є накопичення знань про людину, що охоплює особисті географічні дані (адреси проживання, місця перебування, телефонні номери, IP-адреси комп'ютерів), демографічні дані (вік, стан здоров'я, сімейний стан), психографічні дані (особисті цінності, хобі, політичні інтереси) та економічні дані (інформація про споживчу поведінку – куплені товари, операції з кредитною картою) тощо [1, с. 20].

З одного боку, розвиток сучасної політики безпеки нерозривно пов'язаний із посиленням механізму суспільного контролю і може навіть стати потужною стратегією конструювання ідентичності. Наприклад, тероризм, міграція, організована злочинність проголошуються загрозливими стосовно демократичного порядку, а відтак кожен, чій погляди та дії суперечать демократичним, зараховується до категорії небезпечного. Тому безпека передбачає стратегію боротьби проти небезпечного і стає потужною стратегією конструювання ідентичностей у сучасному світі, що нині яскраво демонструє Європейський Союз. З другого боку, незважаючи на проголошену мету захисту суспільства від потенційних загроз та підтримання демократичних цінностей, розвиток технологій захисту, спрямований на посилення функції суспільного нагляду, може суперечити суспільній безпеці у принципах солідарності, спільності, залученості, толерантності, комунікації. Зміни у сфері безпе-

ки ЄС, що спрямовані головним чином на розвиток нових технологій для запобігання прояву існуючих загроз, призводять до прямого нівелювання прав людини, внутрішньої загрози демократичним цінностям і, відповідно, висувують питання про квазі-характер безпекової спрямованості політики безпеки Європейського Союзу. Це зумовлює складність балансування між ефективною політикою безпеки та збереженням демократії, що є особливо актуальним у наш час.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Академічний дискурс із вивчення європейського безпекового простору значною мірою складається із компаративістських досліджень, присвячених історії розвитку європейської безпеки, наприклад – історії становлення Спільної політики безпеки та оборони або історії трансатлантичних відносин. Унаслідок цього мало уваги приділяється виявленню сутності власне безпеки, а також тому, де пролягає межа між безпекою і обороною, стратегією безпеки та політикою безпеки, чи політика безпеки ЄС справді може бути спільною для всіх держав, і який напрям – цивільний або військовий – є нині пріоритетним. Ці та інші питання, що досі не мають відповідей, залишають великий простір для маніпуляцій сенсом поняття безпеки під приводом підвищення безпеки суспільства.

Зокрема одним із таких питань є зв'язок між нормативним визначенням та інструментальним утіленням боротьби проти терористичної загрози. Попри існування великої кількості досліджень з тероризму, що складають основу європейського знання про безпеку, вони не додають визначеності в тлумачення цього феномену та створення механізмів антитерористичної політики. Тому й за-

стосування вищеназваних технологій у процесі реалізації загальної стратегії безпеки, що виправдовується в контексті необхідності захисту суспільства і держави від терористичної загрози, спрямоване проти безпеки людини, яка відповідно до того чи іншого непевного визначення тероризму, прийнятого в певній державі в певний час, може бути розцінена як «підозріла» або «потенційно ворожа».

Проблема співвідношення офіційної риторики та реального втілення європейської безпекової стратегії, зокрема в контексті забезпечення суспільства від існуючих і потенційних загроз, є малодослідженою. Серед останніх досліджень можна виділити роботи Б. Хейеса, Дж. Салівана, С. Біскопа, А. Атарана, М. де Гуд, А. Цукали, які й складають підґрунтя нашої статті.

Головною метою статті є аналіз європейської стратегії безпеки в її нормативному та інструментальному вимірах.

Основні результати дослідження. Попри те, що тероризм уявляється однією з найбільших загроз, у міжнародній правовій системі немає єдиного узгодженого визначення цього поняття. Згідно зі звітом спеціального доповідача ООН з питань тероризму та прав людини, в період від 1936-го до 1981 року в міжнародних документах було запропоновано 109 визначень тероризму, і жодне з них не було прийнятим як універсальне. Причини цього полягали в недосягненні порозуміння стосовно явища державного тероризму, що передбачає застосування державою військових засобів проти цивільного населення, та співвідношення національних визвольних рухів і права на самовизначення, що може здійснюватися у ході збройної боротьби проти існуючого режиму [2, с. 86–87]. Використання терміну «тероризм» є дуже проблематичним, оскільки не визначений його суб'єкт. Наприклад, з точки зору демократичного режиму, тероризм може визначатися як насильство або загроза насильства проти демократичних і правових інституцій. А з другого боку, межа між тероризмом, дії якого загрожують існуючому порядку, та борцем за свободу є дуже відносною. Як говорить Х. Гертнер у своїй статті «Робін Гуд vs Осам бен Ладен: повстанці, борці за свободу, терористи», дії багатьох у політичній історії були загрозовими відносно існуючого порядку – з точки зору влади вони містили політичну загрозу [3, с. 72]. Через таку невизначеність, а також з огляду на те, що кожне збройне протистояння за межами Європейського Союзу може мати прямі чи опосередковані наслідки для держав-членів, застосування державою зброї як проти цивільного населення, так і в ході опору політичному режиму зазвичай розцінюється як загроза міжнародного тероризму.

У контексті посилення політичної непевності після подій 9 вересня 2001 року, а також терактів у Мадриді у 2004 році та Лондоні у 2005 році з метою боротьби проти небезпеки розпочалося інтенсивне поширення «антитерористичних технологій», і особливо це стосується їх розташування на кордонах. На нормативному рівні прагнення захисту зовнішніх кордонів було втілене в Європейській стратегії безпеки «Захищена Європа у кращому світі» [4]. Документ складається із трьох частин: перша присвячена глобальним викликам та ключовим загрозам середовища безпеки, друга – стратегічним цілям, визначеним відповідно до названих викликів і загроз, третя – завданням, виконання яких сприяло б захисту безпекового середовища в Європі.

Стратегія значною мірою звертає увагу на виклики невійськового характеру, як-от: хвороби, голод, бідність, нестача природних ресурсів, глобальне потепління, міграція, конфлікти та енергетична залежність, що поширюються внаслідок глобалізаційних процесів і посилюють небезпеку та вразливість Європи [4, с. 2–3].

Водночас середовище безпеки визначається у стратегії з точки зору ключових загроз для Євросоюзу, серед яких:

(1) тероризм, глобальний за своїм масштабом, пов'язаний із необмеженим насильством і релігійним екстремізмом, що робить Європу своєю базою та ціллю;

(2) розповсюдження зброї масового знищення – «потенційно найбільша загроза нашій безпеці», що створює ще більшу небезпеку в поєднанні із загрозою тероризму, оскільки у цьому випадку навіть невелика група людей може завдати руйнувань у масштабі, порівняному із руйнуваннями з боку держав та армій;

(3) регіональні конфлікти, що поширюються на європейських кордонах та поза ними, загрожують регіональній стабільності, фундаментальним правам і свободам та можуть призвести до інших загроз – тероризму, екстремізму, розповсюдження зброї масового знищення, руйнування державного ладу та організованої злочинності;

(4) руйнування державного ладу, що супроводжується корупцією, зловживанням влади та слабкістю інституцій, знову ж таки спричинюючи посилення тероризму й організованої злочинності;

(5) організована злочинність, що також безпосередньо пов'язана з тероризмом, проявляється в торгівлі наркотиками, зброєю, людьми та робить Європу своєю головною мішенню.

Поєднання цих загроз становить «радикальну» [4, с. 5] загрозу європейській безпеці. Всупереч тому, що Європейська стратегія безпеки, яка проголошує спільні загрози та спільні наміри ЄС і підкреслює актуальність викликів соціального, економічного, екологічного характеру, позиціонується як утілення «комплексного» підходу на нормативному рівні [5], вона акцентує «радикальні» загрози, які мають прямий стосунок до контексту війни і, відповідно, можуть усуватися за допомогою військових засобів. Хоч у частині про стратегічні цілі Європейського Союзу зазначається, що жодна із цих загроз не є тільки військовою, а серед інструментів боротьби з ними повинні бути політичні та економічні (для нерозповсюдження зброї масового знищення та залагодження регіональних конфліктів), поліцейські й судові заходи (за терористичної загрози), гуманітарні інструменти (для усунення кризи руйнування державного ладу), військовий інструмент є неодмінною складовою боротьби з кожною із них [4, с. 7]. Окрім того, «глобальні виклики» та «ключові загрози», що окреслені в першій частині документа, жодним чином не пов'язані між собою – глобальні виклики залишаються лише викликами, зумовленими глобалізаційними процесами, однак вони не презентуються як загрози, які потребують вироблення стратегічних цілей. Отже, у Стратегії йдеться про безпеку військово-політичного характеру; при цьому суспільна, економічна, екологічна безпека не дістали належного втілення.

У той же час, у третій частині документа європейські держави закликаються до більш активної, умілої та узгодженої співпраці з підтримання глобальної безпеки, в тому числі – до трансформування військових спроможностей для боротьби з новими загрозами [4, с. 12–15]. Як справедливо стверджує С. Біскоп [5, с. 19–21], дуже сумнівним є те, чи загроза «нового» тероризму є більшою, ніж загроза «старого» тероризму, адже світ знає багато не менш шокуючих, ніж 11 вересня 2001 року, терористичних актів, наприклад – убивство ізраїльських спортсменів в Олімпійському селищі Мюнхена в 1972 році та авіакатастрофа над Локербі в 1988 році. Широко вживаною в документі є фігура ворога. Але не лише Сомалі, Лівія, Афганістан, Демократична Республіка Конго, Північна Корея, Балкани, Південна Азія, Середній Схід, Південний Кавказ офіційно проголошуються тими країнами та регіонами, які уособлюють вищеназвані загрози. Всупереч наголосу на створенні міжнародного порядку, заснованого на фундаментальних правах людини, світу демократичних держав як найкращого способу захисту безпеки [4, с. 10], Європейська стратегія безпеки виводить «поза межі міжнародного суспільства» усіх тих, хто не дотримується міжнародних норм. Таким чином, загроза, відповідно до Стратегії європейської безпеки, презентується лише як зовнішня. Навіть попри наявність феномена європейського тероризму, уособленого організацією баскських сепаратистів *ETA* («Країна Басків і свобода»), Ірландською республікансь-

кою армією, сепаратистською організацією Фронт національного визволення Корсики, а також окремими особами, наприклад, відомим своїми антимусульманськими поглядами А. Брейвіком, який здійснив теракти в Осло і на острові Утея 22 липня 2011 р., у Стратегії робиться наголос на міжнародному характері тероризму та його зв'язку із релігійним екстремізмом. Унаслідок цього, по-перше, Європейська безпекова стратегія нівелює важливість внутрішніх загроз як причин небезпеки й розглядає внутрішню безпеку як похідну від зовнішньої (процесів глобалізації, культурних і соціально-політичних криз тощо), а по-друге, у такий спосіб небезпека втілюється в певний неєвропейський образ, окреслюючи кордон між безпечним та небезпечним за географічною, етнічною, релігійною, соціально-політичною, культурною ознаками, фіксуючи фігуру ворога для подальшого безпекового дискурсу.

Необхідно також зауважити, що в Європейській стратегії безпеки не надається чіткого визначення безпеки, так само як цього не робиться в багатосторонніх офіційних документах, а також у національних стратегіях. За відсутності загальноєвропейського визначення в нормативному документі, присвяченому виробленню стратегії європейської безпеки, а також за перебільшення важливості загроз військового характеру до такої міри, що інші види загроз (які подеколи можуть бути глибинними причинами тероризму, злочинності, регіональних конфліктів) не беруться до уваги, можна підкреслити, що нормативне розуміння безпеки є закритим у рамках теорії неореалізму. Тлумачення безпеки у цьому документі суперечить первинному значенню спільної європейської безпеки (прийнятою Комісією О. Палме у 1982 р. [6]), за якою всі нації мають рівне право на безпеку, незалежно від їх приналежності або неприналежності до «міжнародного суспільства», а військовий метод є не просто не домінуючим, а навіть нелегітимним у вирішенні міжнародних конфліктів.

Сьогодні у створенні безпекового простору перевага надається військовим дипломатичним механізмам захисту від міжнародних загроз. Наприклад, на рівні Європейського Союзу існує база даних потенційних терористів, прийнята ще у 2002 р. і досі не оприлюднена [7, с. 50]. Усі їх риси – національність, освіта, психологічно-фізіологічні особливості, місце народження, місця перебування, відвідування льотних курсів, військова служба, особливі характеристики (наприклад, бойові шрами) – можуть бути розцінені як потенційні можливості для скоєння терористичного акту.

Аналогічні нововведення втілюються і на більш глобальному рівні. Резолюція Ради Безпеки ООН №1267 від 1999 р. легітимізує механізм занесення осіб до «чорних списків» за принципом приналежності до Талібану, що має результатом замороження їх фінансових активів і неможливість територіального пересування [8]. Логічно, що за відсутності єдиного європейського чи міжнародного визначення тероризму терористичні списки не є продуктом міжнародних договорів, що залишає великий простір міжнародним організаціям та урядам держав для категоризації людей. Фактично Радою Безпеки ООН запущений механізм таємного закритого сортування, що не вимагає кримінальних причин внесення людини до списку, має одноразові приклади арешту та депортації без права повернення через заборону пересування, без пояснення причин внесення до списку чи збереження даних як мину час. Для приведення цього механізму в більшу відповідність із фундаментальними правами людини Рада Безпеки резолюцією №1989 від 17 червня 2011 р. ввела посаду омбудсмена, діяльність якого полягає у прийнятті скарг від «людей у списку» та одноосібному винесенні рішення про те, чи може людина бути видаленою звідти [9]. Нам видається, що посада омбудсмена є абсолютно некорисною, оскільки у списку зберігаються імена мертвих людей, але вилучені імена відомих терористів Талібану – для полегшення переговорного процесу [10].

Однією з найбільш відомих справ проти законності режиму «чорних списків» у Європейському Союзі була справа Ясіна Абдулли Каді та Міжнародного фонду Швеції Аль-

Баракат (частина банківської системи, використовувана сомалійською діаспорою для здійснення міжнародних грошових переказів) [2, с. 57–63]. У 2001 році Каді й Аль-Баракат були внесені до терористичних списків США та ООН, а їх активи – заморожені. Лише у 2008 році в результаті тривалого судового процесу Суд Європейського Союзу постановив скасувати це рішення. Було підкреслено, що в разі запровадження санкцій рішення повинні прийматися виходячи із пріоритету фундаментальних прав людини, а звинувачених необхідно інформувати про причини віднесення їх до числа терористів. Невдовзі після цього Європейська Комісія поінформувала Каді та Аль-Баракат про причини внесення їх до списків і надала їм можливість залишити коментар. На основі цього ЄК вирішила, що фундаментальні права людей збережені, проте залишила Каді та Аль-Баракат у терористичному списку Європейського Союзу. Згодом Аль-Баракат видалили зі списків, а Каді в них залишилися. Тільки в результаті нового судового процесу дії Комісії було визнано незаконними, оскільки попри відповідний запит вона не надала Каді навіть мінімальних доказів проти нього. Незважаючи на те що дотепер триває судовий процес стосовно його вилучення із терористичного списку Сполучених Штатів, справа Каді проти європейських інституцій є дуже показовою, позаяк саме вона вперше порушила питання про легітимність «чорних списків», створених ООН та ЄС і застосовуваних без поваги до прав людини.

Водночас, не зменшуючи важливості вищеописаного рішення, необхідно зазначити, що достатніх механізмів захисту людей, які потрапляють до списків терористів, поки що не створено, але відповідно до рішення Суду Європейського Союзу 2008 року, «чорні списки» залишаються легітимними інструментами у боротьбі з міжнародним тероризмом [11]. Усі намагання кардинального реформування «режиму створення чорних списків» є провальними. Всі рішення приймаються в таємному порядку, а списки часто використовуються для криміналізації певних груп населення, наприклад діаспор, і перетворення їх на «підозрілі» спільноти. У такий спосіб, шляхом виокремлення «підозрілих» індивідів, створюється штучний образ ворога, або потенційного терориста. Тому необхідно переосмислити важливість фундаментальних прав людини й заново порушити проблему щодо внесення певних індивідів до числа загрозливих із паралельною криміналізацією їх діяльності та позбавленням права вільного пересування і вільного розпорядження власним майном.

Можна провести аналогію із фукодіанським паноптизмом, який проникає в усі сфери життя людини, контролюючи інформацію про соціальні відносини, організаційну приналежність, життєві інтереси. Щоправда, у сучасній політиці безпеки існує одна суттєва відмінність від моделі паноптикону. Тоді як паноптичний дисциплінарний апарат діє виходячи винятково із принципу нерепресивної нормалізації [12], сучасна влада сполучає принципи нагляду за покарання. З одного боку, це збільшує продуктивність у боротьбі із зовнішніми та внутрішніми загрозами і підвищує суспільну безпеку, але з другого – це поверховий захист шляхом знищення глибинної безпеки, що проявляється, наприклад, у нівелюванні прав та унікальності людини. За словами криміналіста А. Цукалі, індивід уже не є центром кримінальної процедури – її центром стають риси людського тіла і поведінки, різні типи ідентифікаторів. Тому людина розцінюється як безпечна або небезпечна переважно на основі співвіднесення її рис із рисами тих чи інших людей, котрі вважалися небезпечними раніше. Приміром, індивід може бути віднесений до категорії підозрілих тільки на тій підставі, що він чоловік, мусульманин та подорожує до Пакистану [13]. Отже, до системи правосуддя людина залучається без огляду на її відмінність та унікальність, а виходячи з того, що утверджує її подібність до вже відомих злочинців.

Висновки. Стає очевидним, що поняття безпеки застосовується в нерозривному поєднанні з поняттями небезпеки, викликів, внутрішніх і зовнішніх загроз. У резуль-

таті концепція безпеки стає узагальненою, тобто набуває однакового сенсу за будь-якого конфлікту, який не можна розв'язати політичними засобами, у процесі політичної комунікації. Таким чином, тероризм стає загрозливим відносно демократичних цінностей. Відповідно кожну людину, чий погляд та дії суперечать останнім, відносять до категорії небезпечних. У такий спосіб генерується образ ворога, а войовничість і милітаризація, які самі по собі загрожують безпеці суспільства, стають нормативним та емпіричним наповненням політики безпеки ЄС, поширюючись у демократичному полі свободи, безпеки і справедливості.

Література

1. Surveillance Studies Network. A Report on the Surveillance Society / Ed. by David Murakami Wood. – London : Information Commissioners Office, 2006. – 102 p. [Electronic resource]. – Access mode : http://www.ico.gov.uk/upload/documents/library/data_protection/practical_application/surveillance_society_full_report_2006.pdf
2. Sullivan G., Hayes B. Blacklisted: Targeted Sanctions, Preemptive Security and Fundamental Rights [Electronic resource] / G. Sullivan, B. Hayes // ECCHR, 2010. – Access mode : <http://www.ecchr.eu/publications/articles/blacklisted-targeted-sanctions-preemptive-security-and-fundamental-rights.864.html>
3. Gartner H. Robin Hood vs Osama bin Laden: Rebellen, Freiheitskämpfer, Terroristen / H. Gartner / Hg. G. Hauser, G. Brettnner-Messler. Sicherheit und Recht zu Beginn des 21. Jahrhunderts: Terrorismus und Etnizität. – Wien : Schriftenreihe der Landesverteidigungsakademie, 2007. – S. 69–77.
4. European Security Strategy: A Secure Europe in a Better World, 12 December 2003. – 15 p. [Electronic resource]. – Access mode : <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>
5. Biscop, S. The European Security Strategy: A Global Agenda for

- Positive Power / S. Biscop – Aldershot : Ashgate, 2005. – 152 p.
6. Palme Commission. Common Security: A Blueprint for Survival. The Independent Commission on Disarmament and Security Issues. – N.Y. : Simon and Schuster, 1992. – 202 p.
  7. Hayes B. NeoConOpticon: The EU Security-Industrial Complex [Electronic resource] / Ed. by N. Buxton, F. Dove. – TNI in association with Statewatch. – 84 p. – Access mode : <http://www.statewatch.org/analyses/neoconopticon-report.pdf>
  8. Resolution 1267 (1999) Adopted by the Security Council at its 4051st meeting on 15 October 1999. – 4 p. [Electronic resource]. – Access mode : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/300/44/PDF/N9930044.pdf?OpenElement>
  9. Resolution 1989 (2011) Adopted by the Security Council at its 6557th meeting, on 17 June 2011. – 18 p. [Electronic resource]. – Access mode : http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1989%282011%29
  10. Attaran A The Problems of the UN Blacklisting Regime, Its Crisis of Legitimacy and Possibilities for Reform / A Attaran – 10 Years after 9/11: Looking Back, Moving Forward. Conference of Amnesty International and the European Center for Constitutional and Human Rights. – Berlin, June 29, 2011.
  11. De Goede M. Targeted Sanctions and Asset-Freezing as Pre-emptive Security Practice / M. de Goede – 10 Years after 9/11: Looking Back, Moving Forward. Conference of Amnesty International and the European Center for Constitutional and Human Rights. – Berlin, June 29, 2011.
  12. Фуко М. Надзирать и наказывать. Рождение тюрьмы [Электронный ресурс] / М. Фуко – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Fuko_Tyrm/07.php
  13. Tsoukala A The Changing Nature of the European Security and Counterterrorism Landscape in the Post-9/11 Era / A Tsoukala – 10 Years after 9/11: Looking Back, Moving Forward. Conference of Amnesty International and the European Center for Constitutional and Human Rights. – Berlin, June 29, 2011.

Стаття надійшла до редакції 4 жовтня 2011 року

А. А. Бакланов,

аспирант кафедры региональных проблем мировой политики факультета мировой политики Московского государственного университета имени М. В. Ломоносова (Россия)

ПОДХОДЫ ВЕДУЩИХ МЕЖДУНАРОДНЫХ АКТОРОВ К ВЫХОДУ ИЗ КРИЗИСА И УСИЛЕНИЮ РЕЖИМА НЕРАСПРОСТРАНЕНИЯ

В статье исследуются современные подходы ведущих международных акторов к разрешению кризиса режима нераспространения ядерного оружия. Рассматриваются и анализируются положительные и отрицательные стороны каждого из представленных подходов. На основе проработанного материала сделаны выводы об отсутствии единой позиции среди основных международных акторов, а также серьезных практических шагов, направленных на укрепление существующего режима нераспространения ядерного оружия.

Ключевые слова: Договор о нераспространении ядерного оружия (ДНЯО), ядерный потенциал, распространение, сдерживание, международные отношения, национальная безопасность.

А. О. Бакланов

ПІДХОДИ ПРОВІДНИХ МІЖНАРОДНИХ АКТОРІВ ДО ВИХОДУ З КРИЗИ І ПОСИЛЕННЯ РЕЖИМУ НЕРОЗПОВСЮДЖЕННЯ

У статті досліджуються сучасні підходи головних міжнародних акторів до розв'язання кризи режиму нерозповсюдження ядерної зброї. Розглядаються і досліджуються позитивні та негативні сторони кожного із представлених підходів. На основі опрацьованого матеріалу зроблено висновки про відсутність єдиної позиції серед основних міжнародних акторів, а також серйозних практичних кроків, спрямованих на зміцнення існуючого режиму нерозповсюдження ядерної зброї.

Ключові слова: Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), ядерний потенціал, поширення, стримування, міжнародні відносини, національна безпека.

A. A. Baklanov

APPROACHES OF LEADING INTERNATIONAL ACTORS TOWARDS THE CRISIS OVERCOMING AND TRENTHENING OF THE MODE OF NON-PROLIFERATION

In the article the modern going of leading international actors is probed near permission of crisis of the mode of non-proliferation. Examined and produced analysis of positive and subzero parties each of the presented approaches. On the basis of the worked out material conclusions are produced not only about absence of single position among basic international actors but also about absence of serious practical steps, directed on strengthening of the existent mode of non-proliferation.

Key words: NPT, distribution, inhibition, process of making decision, international relations, national security.